

Азарка В.У., Васілеўская А.С. (Мінск)

ДА ПРАБЛЕМЫ ФАРМІРАВАННЯ ІНФАРМАЦЫЙНАЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЧЫХ НАСТАЎНІКАЎ ПАЧАТКОВЫХ КЛАСАЎ

Вучоныя сцвярджаюць, што да 2013 г. аб'ём інфармацыі ў параўнанні з 1990 г. узрасце ў 4 разы, а да 2040 г. – у 32 разы. Такім чынам, можна сказаць, што асноўнай асаблівасцю сучаснага грамадства з'яўляецца яго інфармацыйны характар. Маштабы выкарыстання інфармацыі сёння супастаўляюцца з маштабамі выкарыстання традыцыйных рэсурсаў (энергія, сыравіна і г.д.). Расце значэнне інфармацыі ў жыцці грамадства, мяняюцца метады работы з ёй, пашыраецца сфера выкарыстання новых інфармацыйных сістэм. Таму перад соцыумам сёння паўстае важная задача – падрыхтаваць чалавека да новых умоў жыцця і прафесійнай дзейнасці, навучыць яго самастойна дзейнічаць у інфармацыйным асяроддзі, эфектыўна выкарыстоўваць яго магчымасці і абараняцца ад яго негатыўнага ўздзеяння.

Значнасць і важнасць акрэсленай задачы прыцягнулі ўвагу прадстаўнікоў розных навук – філасофіі, сацыялогіі, педагогікі, лінгвістыкі, што ў сваю чаргу стварыла разнастайнасць падыходаў як да акрэслення паняцця “інфармацыйная культура”, так і да шляхоў фарміравання інфармацыйнай культуры. Так, аб'ём паняцця “інфармацыйная культура” можа разглядацца шырока як якасная характарыстыка перш за ўсё жыццядзейнасці чалавека ў галіне атрымання, захавання і выкарыстання інфармацыі, дзе прыяртэтнымі з'яўляюцца агульначалавечыя духоўныя каштоўнасці [1, с. 3], так і звужацца ў межах пэўнай навукі, калі інфармацыйная культура разглядаецца яе сістэматызаваная сукупнасць ведаў, уменняў і навыкаў, якая забяспечвае аптымальнае здзяйсненне індывідуальнай інфармацыйнай дзейнасці, накіраванай на задавальненне інфармацыйных патрэб навучэнцаў, што ўзнікаюць у ходзе вучэбнай, навукова-пазнавальнай і іншых відаў дзейнасці [2].

Зразумела, што змены ў грамадстве ставяць новыя задачы і перад навучальнымі ўстановамі розных тыпаў. Асаблівая нагрузка ў гэтым плане прыпадае на вышэйшыя навучальныя ўстановы, таму што ўменне працаваць з інфармацыяй мае ў першую чаргу прафесійна арыентаваны характар. У найбольшай ступені праблема фарміравання інфармацыйнай культуры закранае педагагічныя ВНУ, якія павінны вырашыць дзве задачы – непасрэдна фарміраваць інфармацыйную культуру студэнтаў і адначасова ўзброіць іх метадыкай фарміравання інфармацыйнай культуры ў вучняў.

Дасягнуць такой мэты можна толькі пры комплексным уліку ўсіх аспектаў фарміравання інфармацыйнай культуры і каардынацыі дзейнасці

выкладчыкаў розных дысцыплін. Аднак практыка навучання сведчыць, што такія падыход пакуль што не рэалізаваны ў сістэме падрыхтоўкі будучых настаўнікаў пачатковых класаў.

Сёння адрозніваюць тры асноўныя аспекты фарміравання інфармацыйнай культуры. Першы звязаны з валоданнем камп'ютарнымі тэхналогіямі. У навуковай і вучэбнай літаратуры нярэдка ставіцца знак роўнасці паміж прадметам “Асновы інфарматыкі і вылічальнай тэхнікі” і паняццем інфармацыйная культура. Аднак было б няправільным зводзіць інфармацыйную культуру толькі да авалодання камп'ютарнымі тэхналогіямі. На занятках па асновах інфарматыкі (дысцыпліна кампанента ВНУ) і асновах інфармацыйных тэхналогій студэнты ўдасканальваюць свае навыкі выкарыстання камп'ютара, у тым ліку знаёмяцца з пошукавымі сістэмамі Інтэрнэта. Аднак выкладчыкі пералічаных дысцыплін не ставяць перад сабой задачы навучыць арыентавацца ў інфармацыйным асяроддзі Інтэрнэта. Многія даследчыкі выказваюць занепакоенасць у сувязі з тым, што карыстальнікі сеткі, атрымаўшы шырокі доступ практычна да любой інфармацыі, часта ўспрымаюць яе хаатычна і бессістэмна, яны становяцца ўсё больш эрудзіраванымі, але ўсё менш разважаюць, думаюць, прапаноўваюць свае шляхі рашэння праблем. Да будучых настаўнікаў неабходна данесці думку, што камп'ютар – гэта сродак рацыяналізацыі, а не рэалізацыі пастаўленых задач.

Па-другое, інфармацыйная культура звязана з выхаваннем бібліяграфічнай культуры, якая ўключае ў сябе валоданне інфармацыяй пра сістэму навуковай інфармацыі ў краіне, структуру бібліятэк горада і ВНУ, выпрацоўку навыкаў самастойнай работы з пошукавымі сістэмамі біблітэкі, уменні арыентавацца ў крыніцах інфармацыі, правільна афармляць спісы літаратуры, засваенне правіл бібліяграфічнага апісання крыніц і г.д. У многіх расійскіх ВНУ ў вучэбныя планы ўключаны спецкурсы, скіраваныя на фарміраванне пералічаных уменняў і навыкаў. На жаль, у нашай краіне падобныя спецкурсы распрацаваны толькі у Беларускам універсітэце культуры і мастацтва для студэнтаў-бібліяграфаў [3]. На факультэце пачатковай адукацыі да рашэння пастаўленай задачы далучыліся куратары, якія арганізуюць экскурсіі ў Нацыянальную бібліятэку і бібліятэку БДПУ, кіраўнікі курсавых і дыпломных работ. Акрамя таго, студэнтам спецыяльнасці “Пачатковая адукацыя” ў якасці дысцыпліны па выбары прапануецца курс “Уводзіны ў навукова-педагагічнае даследаванне”, праграма якога прадугледжвае фарміраванне асобных бібліяграфічных уменняў і навыкаў.

Трэці аспект звязаны з авалоданнем рацыянальнымі прыёмамі работы з кнігай, фарміраваннем культуры чытання. Гэтая праблема застаецца, на нашу думку, найменш распрацаванай у вучэбнай практыцы. Будучыя

настаўнікі пачатковых класаў павінны авалодаць рознымі відамі чытання – праглядавым, пошукавым, пазнаёміцца з метадам эфектыўнага чытання, засвоіць прыёмы хуткачытання, навучыцца вылучаць асноўную і другасную інфармацыю, бачыць структуру тэксту, разумець прагматычную ўстаноўку аўтара, фіксаваць і перапрацоўваць інфармацыю. Дасягнуць пастаўленай мэты няпроста, бо гэтаму перашкаджае шэраг фактараў. Па-першае нярэдка мы сустракаемся з першакурснікамі, у якіх не сфарміравана нават тэхніка чытання, па-другое, у вучэбных планах адсутнічаюць дысцыпліны, скіраваныя на выпрацоўку навыкаў выразнага чытання мастацкага тэксту, па-трэцяе, выкладчыкі не заўсёды звяртаюць увагу на выхаванне культуры чытання, прапануюць адпаведныя заданні, па-чацвёртае, пакуль яшчэ не распрацаваны метадычныя дапаможнікі і рэкамендацыі для студэнтаў, якія б дапамагалі ў фарміраванні неабходных уменняў і навыкаў.

Адсутнасць планамернай работы па фарміраванні інфармацыйнай культуры прыводзіць да таго, што студэнты не ўмеюць самастойна шукаць і знаходзіць неабходны матэрыял для напісання курсавой ці дыпломнай работы, падрыхтоўкі навуковых паведамленняў, не валодаюць навыкамі напісання другасных навуковых тэкстаў – канспектаў, рэфератаў, анатацый. Нярэдка будучыя настаўнікі не могуць сфармуляваць карэктныя пытанні па вядомым матэрыяле, што выразна праяўляецца ў час вучэбных практык.

Адным са шляхоў вырашэння праблемы можа стаць распрацоўка і ўкараненне ў дзейнасць факультэта сістэмы працы па фарміраванні інфармацыйнай культуры студэнтаў. У гэту работу павінен быць уключаны ўвесь факультэт – навукова-метадычны савет факультэта, выкладчыкі розных дысцыплін, студэнцкае навуковае таварыства, куратары. Акрамя правядзення разнастайных семінараў, практыкумаў, экскурсій і майстар-класаў, неабходна памяняць і адносіны да ацэнкі вучэбнай дзейнасці студэнтаў. Крытэрыем эфектыўнасці практычных, семінарскіх і лабараторных заняткаў павінна стаць не тое, які аб'ём інфармацыі студэнт можа ўзнавіць, а наколькі ён умее шукаць, апрацоўваць і інтэрпрэтаваць, новую інфармацыю. Толькі тады мы зможам падрыхтаваць спецыяліста, здольнага вырашаць складаныя нестандартныя сітуацыі, арыентавацца ў вялікай плыні інфармацыі.

Літаратура

1. Информационная культура школьника / авторы-сост. Л.М.Волкова, Л.З.Черко. – Мн.: Красико-Принт, 2000. – 128 с.
2. Крук, Н. В. Формирование информационной культуры школьников как неотъемлемая составная часть учебной деятельности // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: труды 8-й Международной конференции «Крым – 2001» (Судак, 9–17 июня 2001 г.). Т. 2. – М.: ГПНТБ России, 2001. – С. 907–912.

3. Кузьмініч, Т.В. Інфармацыйная культура асобы: вуч. дапам. / Т.В.Кузьмініч. – Мн.: Бел. дзярж. ун-т культуры, 2002. – 168 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ